

Tentoonstelling

100 jaar Oekraïners in Gent

23 mei 2025 tot 4 januari 2026

Een terugblik op de activiteiten

[erfgoedcel.gent/
evenementen/100-
jaar-oekraïners-in-
gent](https://erfgoedcel.gent/evenementen/100-jaar-oekraïners-in-gent)

[Teksten van de
tentoonstelling:
salvatorgent.com/
Expo/](https://teksten.van.de.tentoonstelling.salvatorgent.com/Expo/)

Het project ‘100 jaar Oekraïners in Gent’ komt voort uit een nauwe samenwerking tussen de Oekraïens Grieks Katholieke gemeenschap van de parochie van de Geboorte van de Heilige Johannes De Doper en Erfgoedcel Gent. Van mei 2025 tot januari 2026 liep in de Heilig Kerstkerk in de Sleepstraat een tentoonstelling die de bezoekers meenam door het verhaal van Oekraïners in Gent de voorbije honderd jaar. In een rijkgevueld najaarsprogramma kwamen een aantal mensen aan het woord en vonden Oekraïense culturele activiteiten plaats, waarvan je in deze brochure de verslagen vindt. Het project is vooral een zoektocht naar het migratieverhaal van de mensen die tot deze gemeenschap behoren, naar de manier waarop Oekraïners zich verenigen en naar wat zij zien als de kern van hun identiteit. Dit project pretendeert niet een volledige geschiedenis van de Oekraïense gemeenschap te willen weergeven, maar duidt enkele historische gebeurtenissen aan de hand van getuigenissen van personen en families. In ieder geval zijn een aantal zaken duidelijk: deze geschiedenis is zeer gelaagd en complex. Veel verhalen verwijzen naar traumatische gebeurtenissen, maar ook naar de veerkracht waarmee de gemeenschap van Oekraïners zich verbindt in het streven om haar identiteit te behouden, met religie, kunst en cultuur als belangrijke bindmiddelen. Deze brochure wil geen eindpunt zijn, maar wel een oproep naar verder onderzoek. ■

De plek—de buurt—de kerk **1**

De Oekraïens Grieks-Katholieke Kerk – betekenis in de diaspora **5**

De Oekraïens Grieks-Katholieke Kerk **7**

Marynovych: intellectueel en mensenrechtenverdediger **9**

Holodomor **13**

De Muide—een poortwijk **15**

Het roerend religieus erfgoed van de oude en de nieuwe gemeenschap **19**

Getuigenis familie Bojko **21**

De vele levens van Wolodymyr Popowycz **23**

De familie Halaburda, een Oekraïense familie in Zwartberg in Genk **27**

De getuigenissen opgenomen **29**

Cultuur als teken van de Oekraïense identiteit: Het Banduristenkoor **30**

Moustachefunk **33**

Roman Minin **35**

‘Oekraïne door de eeuwen heen’ in zeven symbolische vrouwenfiguren **39**

De plek – de buurt – de kerk

De kerk van **Sint-Salvator**, ook wel bekend als Heilig Kerstkerk of schipperskerk, heeft door de eeuwen heen vele veranderingen ondergaan sinds het leggen van de eerste steen in het midden van de zestiende eeuw. De sporen van deze bewogen geschiedenis zijn te vinden in de muren van het gebouw zelf. Sinds 2018 is de Heilig Kerstkerk ook de parochiekerk en trefpunt van de Oekraïense gemeenschap in Gent. De Oekraïens Grieks-Katholieke Kerk volgt de Byzantijnse (of ‘Griekse’) ritus. De meeste Oekraïense migranten kwamen naar België na de Tweede Wereldoorlog, vooral in Limburg en rond Charleroi (mijn- en staalindustrie). Sedert de onafhankelijkheid van Oekraïne (1991) zijn nieuwe migranten naar de grote Belgische steden komen werken of studeren. De Oekraïense parochie biedt de mogelijkheid aan Oekraïners uit Gent en omstreken om samen te komen, in eigen taal te spreken en te bidden en de tradities van het land van hun voorouders levend te houden. Wat begon met een kleine groep is uitgegroeid tot een levendige gemeenschap.

Toen de grootschalige invasie van Rusland in Oekraïne losbrak in februari 2022, heeft de kerkgemeenschap dankzij vrijwilligers een onthaal- en infocentrum opgericht voor vluchtelingen. Noodhulp werd opgestapeld in de kerk en wordt nog steeds verzameld voor oorlogsslachtoffers. Sinds 2022 zijn duizenden Oekraïners naar België en Gent gekomen. Velen kozen voor Gent omdat zij hier al familie of vrienden hadden. Sommigen werden opgevangen bij gastgezinnen, anderen in het nooddorp van Oostakker.

De kerk van ‘Christus Verlosser van de Wereld’ (Lat. ‘*Salvator Mundi*’), wordt ook de Heilig Kerstkerk genoemd. Kerst komt van Kerstmis, de geboortedag van Christus, de Salvator. Vandaar ook dat Kerstmis het titelfeest van deze kerk is. De eerste parochiekerk van Heilig Kerst werd rond 1072 gebouwd binnen de omheining van de oude Sint-Baafsabdij. Deze kerk diende een uitgestrekte parochie.

In 1540 kwam er een abrupt einde aan deze oorspronkelijke kerk toen keizer Karel V opdracht gaf tot de afbraak ervan om plaats te maken voor het Spaans Kasteel. Na de afbraak van de originele kerk verhuisden de heilige vaten en relikwieën van de parochie naar het Sint-Jacobsgodshuis (nu Godshuishammeke), voordat ze uiteindelijk in 1541 terechtkwamen in de kapel van het Gasthuis voor blinden. Deze kapel, bekend als het ‘Kappelleke van de Noodt Gods’, werd de nieuwe kerk van de parochie Heilig Kerst.

Met giften en inkomsten, waaronder 6000 Italiaanse kronen geschonken door Keizer Karel en een loterij georganiseerd door de stad, kon de oorspronkelijke kapel worden uitgebreid en vervangen door een groter monument in laatgotische stijl. De nieuwe Sint-Salvatorkerk werd gewijd in 1571 en kenmerkt zich door rode baksteen met omlijstingen van witte steen. De kerk werd ontworpen om te voldoen aan de behoeften van een groeiende parochie en werd omringd door een kerkhof. De sacristie werd toegevoegd in 1722 als uitbreiding op het oorspronkelijke ontwerp.

In de 19de eeuw onderging de Heilig Kerstkerk aanzienlijke veranderingen. De laatgotische westgevel werd vervangen door een neoclassicistische façade, wat leidde tot gemengde reacties. Binnenin werden de gotische kolommen vervangen door vierkante pilaren met een bekisting van pleister om te voldoen aan toenmalige esthetische voorkeuren. Dit pleisterwerk werd verwijderd in het midden van de negentiende eeuw en de oorspronkelijke gotische stijl werd hersteld. In 1857 ontwierp de Gentse schilder en academiedirecteur Théodore Canneel neobyzantijnse muurschilderingen voor de wanden van het kerkkoor. De triomferende Christus als verlosser van de wereld staat centraal terwijl een processie van heiligen hem komt aanbidden. De schilderingen werden recent gerestaureerd. Het kleurrijke en stemmige werk, met tal van plastisch uitgewerkte figuren, komt weer helemaal tot zijn recht.

Toen het historische stadsweefsel sterk veranderde met de bouw van de sluis van de Sassekaai en de verbindingsvaart langs de Wiedauwkaai, werd het gebied tussen Heilig Kerst en de Voormuide het terrein van binnenschippers. De Heilig Kerstkerk ligt in de onmiddellijke nabijheid van de voorhaven. Veel schippers trouwden in deze kerk, lieten hier hun kinderen dopen en werden hier ook begraven. Het vroegere café De Toren, op de hoek van het kerkplein en de Sleepstraat, was een trefpunt voor de schippersgemeenschap. Naast het café was de schippersbeurs, waar de transportopdrachten werden toegewezen. Maar in de jaren 1970, met het schuiven van de haven verder naar het noorden van de stad, de aanleg van de kleine ring, de sluiting van de schippersbeurs op het kerkpleintje en van het schippershuis aan Dok-Noord, kreeg de drukke havenbuurt het moeilijk op economisch en sociaal gebied.

**Aquarel van de Heilig Kerstkerk uit de periode 1820-23
van Jean-Baptiste Joseph Wynantz.**

De Heilig Kerstkerk ligt vandaag in een diverse wijk, een 'poortwijk', tussen Turkse restaurants en hippe dokken. Vroeger schipperskerk, nu parochiekerk van de Oekraïners in onze stad. De Oekraïense parochie behoudt uiteraard haar eerste missie als kerkgemeenschap, maar ze wil blijven getuigen, zeker nu vrede in Oekraïne en heropbouw nog ver lijken, over geschiedenis, cultuur en de verhalen van haar mensen. ■

AURÉLIEN LÉCHÈRE

‘Nog vóór mijn definitieve verhuizing naar Gent had ik mezelf beloofd dat ik bij aankomst alles zou doen om Oekraïners in de stad te verenigen. Ik wist immers zeker dat er veel meer van ons waren dan de paar mensen die ik op dat moment kende. Dus in september 2016 kondigde ik mijn voornemen aan aan mijn toenmalige Oekraïense kennissen. Ik richtte de Facebook-groep ‘Oekraïners in Gent’ op, voegde iedereen toe die ik kende, wie mijn man kende (hij woonde al langer in Gent), en vroeg anderen om ook hun netwerk van Oekraïners toe te voegen. Begin oktober hadden we al 50 à 60 leden, en de groep bleef snel groeien. Begin oktober kondigden we onze eerste bijeenkomst aan. Die vond plaats op 8 oktober 2016 in bar The Cover aan de Vrijdagmarkt.’ Taisiia Nakonechna

De Oekraïens Grieks-Katholieke Kerk – betekenis in de diaspora

In de periode na de val van de USSR kende Oekraïne een grote economische crisis waardoor veel Oekraïners hun land verlieten om in het buitenland te werken en geld naar hun families te sturen. Vooral vrouwen waagden zich aan dit avontuur. Zij werkten hard vooral in de schoonmaak en de zorg, eerst zonder wettige verblijfsvergunning wat een enorme impact had op hun sociaal leven. Toen er meer en meer Oekraïners met hier in Vlaanderen veel gevraagde diploma's in de ICT en wetenschappen migreerden, groeide de groep van Oekraïners die behoefte voelden om samen te komen en samen hun Oekraïense identiteit te koesteren, als een zichtbare groep met activiteiten zoals workshops *pysanka* (paaseieren beschilderen) en *varenyky* (ge vulde deegwaren) maken. Op feestdagen wordt de traditionele, fraai geborduurde kledij trots gedragen. Elk jaar tijdens de feestdagen worden kerst- en nieuwjaarsliederen (*kolyada's* en *shchedryvka's*) van deur tot deur gezongen.

Vanuit deze gemeenschap werd de behoefte gevoeld aan een plek waar Oekraïners ongeacht hun geloofsovertuiging elkaar konden ontmoeten en waar tradities en cultuur beleefd, gekoesterd en gedeeld worden. Priester Ivan Danchevskyi moest plots naar België verhuizen en nam het initiatief tot het oprichten van een Grieks-Katholieke parochiegemeenschap in Gent. Op 17 juni 2018 werd de parochie Geboorte van de Heilige Johannes De Doper opgericht in de Sint-Salvatorkerk door mgr. Borys Gudziak, eparch te Parijs, na goedkeuring door mgr. Luc Van Looy, bisschop van Gent. Vanaf dan hadden daar liturgische diensten in de Oekraïense taal plaats. Voor de liturgische diensten loopt de Heilig Kerstkerk wekelijks vol met Oekraïners die hier reeds lang wonen, (soms al drie generaties), mensen die zich minder lang geleden in Oost-Vlaanderen vestigden en velen die gevlucht zijn voor het oorlogsgeweld. ■

TAISIJA NAKONECHNA

Foto Peter Van Lancker

Het interieur van de Heilig Kerstkerk in 2025 met elementen voor de Byzantijnse ritus.

De Oekraïens Grieks-Katholieke Kerk

De oosters-katholieke kerken zijn geloofsgemeenschappen die oorspronkelijk deel uitmaakten van de oosterse kerken, maar die de band met de Paus hersteld hebben. Van alle oosters-katholieke kerken zijn er – vooral in de 16de en 17de eeuw – kleine groepjes geweest die zich om verschillende redenen hebben losgemaakt van hun (orthodoxe) moederkerken, en zich hebben aangesloten bij de kerk van Rome, met behoud van hun eigen liturgische en kerkrechtelijke tradities. Daarom is de Paus niet alleen het hoofd van de Rooms-Katholieke Kerk, maar ook van 23 met Rome geünieerde Oosterse Kerken. De bisdommen in de oosters-katholieke kerken heten, net als in de oosterse orthodoxe kerken, eparchiën, de bisschoppen eparchen. Een oosters bisdom buiten het oorspronkelijke verspreidingsgebied heet een exarchaat, de bisschop is dan een exarch.

De kerken die de Byzantijnse oftewel Griekse ritus volgen, gebruiken om die reden ook wel de aanduiding ‘Grieks’ in hun naam, zoals de Oekraïens Grieks-Katholieke Kerk.

Een bewogen geschiedenis

De Oekraïens Grieks-Katholieke Kerk is ontstaan op de Synode van Brest in 1596 toen de orthodoxe bisschoppen van Oekraïne besloten om de eenheid met de Paus van Rome te herstellen. Toen in de 17de eeuw het oosten van Oekraïne onder Russisch-orthodoxe invloed kwam, bloeide het oosters-katholieke geloof alleen nog in de westelijke landsdelen.

De Sovjet-Unie (1922-91) zag de Grieks-Katholieke Kerk als een ernstig obstakel. Daarom lanceerde het stalinistische regime een offensief met vervolging, intimidatie en het in diskrediet brengen van het episcopaat en de geestelijkheid.

facebook.
com/groups/
salvatorgent/

Alle Grieks-Katholieke bisschoppen werden gearresteerd en het hoofd van de kerk, kardinaal Josyf Slipyj, werd gedeporteerd. De kerken werden gesloten, in brand gestoken of herbestemd. Veel geestelijken en gelovigen werden doodgeschoten of gedeporteerd naar de Siberische Goelag. De gelovigen zagen zich genooddaakt onder te duiken in de clandestiniteit ('catacomben-kerken'). In 1963 kwam kardinaal Slipyj dankzij Paus Johannes XXIII vrij. Hij overleed in ballingschap in Rome in 1984.

Vanaf 1988 en na de implosie van de Sovjet-Unie kon het Grieks-katholieke geloof weer opleven. In 1991 kon kardinaal Lyubachyovsky, opvolger van kardinaal Slipyj, terugkeren naar Oekraïne. Sinds 2011 staat grootaartsbischop Svjatoslav Shevchuk aan het hoofd van deze kerk.

Verspreiding

De Oekraïense Katholieke Kerk is de grootste oosters-katholieke kerk met meer dan 6,5 miljoen gelovigen in Oekraïne, alsmede in de diaspora (Verenigde Staten, Canada, Australië, Brazilië en Europa). De Oekraïens Grieks-Katholieke kerk heeft de afgelopen jaren een duidelijke groei doorgemaakt en is tussen 2020 en 2022 gestegen van 8% naar 12% van de Oekraïense bevolking.

Oekraïens Grieks-Katholieke Kerk in België

De Oekraïens Grieks-Katholieke kerk telt nu 12 parochies en 15 priesters in België. Het apostolisch exarchaat van Parijs werd opgericht in 1960. In 2013 werd dit exarchaat verheven tot de Eparchie Saint-Volodymyr-le-Grand van Parijs; tot deze eparchie behoren ook België, Nederland, Luxemburg en Zwitserland. ■

IVAN DANCHEVSKYI

Marynovych: intellectueel en volbloed mensenrechtenverdediger

Op 29 november 2025 ging voormalig dissident, hoogleraar, publicist, erevicerector van de Katholieke Universiteit in Lviv en morele autoriteit in Oekraïne, Myroslav Marynovych in gesprek met auteur Taisiia Nakonechna. Ook deze activiteit kwam tot stand in nauwe samenwerking met Erfgoedcel Gent. Ivan Danchevskyi, pastoor van de Oekraïense parochie in Gent, leidde de spreker in en zorgde voor een passend slotwoord. Het gesprek verliep via internetverbinding en werd consecutief vertaald door Paul Kohut en Sviatoslav Harasymchuk. Jammer dat de verbinding het soms liet afweten, waardoor enkele antwoorden de mist ingingen.

Myroslav Frankovych Marynovych (*Миросла́в Фра́нкович Марино́вич*) werd in januari 1949 geboren in het dorpje Komarovychi (Lviv Oblast) in westelijk Oekraïne. Hij stamt uit een zeer gelovige familie, zijn grootvader was Grieks-Katholiek priester. Marynovych liep school in het gymnasium in Drohobych en studeerde vervolgens aan het Polytechnisch Instituut in Lviv, waar hij in 1972 zou afstuderen.

Na zijn studies ging hij aan de slag als vertaler Engels in het voormalige elektronicabedrijf Positron in Ivano-Frankivsk. Eerste contacten met dissidenten volgden snel. Een kritische houding t.a.v. de Sovjetunie zou hem, nog tijdens zijn studies, in het vizier van de staatsveiligheid (KGB) brengen. Het neerleggen van bloemen aan het standbeeld van Taras Shevchenko resulteerde in een eerste arrestatie. Shevchenko, een van de belangrijkste 19de-eeuwse Oekraïense schrijvers, was tevens toonaangevend voor het Oekraïense nationale reveil.

Kort erna werd Marynovych opgeroepen voor de twee jaar durende legerdienst. Aansluitend zou hij korte tijd aan de slag gaan bij het tijdschrift *Pochatkova shkola* (basisschool) en bij de uitgeverij *Tekhnika*.

In 1976 was Marynovych een van de oprichters van de Oekraïense Helsinki Groep. Een en ander resulteerde in confrontaties met de politie en uiteindelijk in een veroordeling wegens zogenaamde anti-sovjet propaganda. Hij zat zeven jaar in een strafkamp (Perm) en werd aansluitend verbannen naar een dorpje in Kazachstan. De Helsinki Akkoorden, die tot de oprichting van (ook) de Oekraïense Groep leidden, werden in 1975 door 35 staten ondertekend en moesten bijdragen tot de détente tussen Oost en West. Respect voor mensenrechten behoorde tot de hoofdbeginselen van deze (niet-bindende) akkoorden, die vooral voor Oost-Europese dissidenten een belangrijke ruggeleuning vormden.

In 1987 zou Marynovych naar Oekraïne kunnen terugkeren. In 1991 was hij nauw betrokken bij de oprichting van de eerste Amnesty International groep in de USSR. Van 2000 tot 2005 was hij vice-rector voor externe betrekkingen van de Oekraïense Katholieke Universiteit in Lviv. In 2010 werd hij voorzitter van het Oekraïense centrum van de PEN-club, waarvan hij tot vandaag erevoorzitter is.

Van zijn hand zijn o.m. de boeken 'The Universe behind Barbed Wire: Memoirs of a Ukrainian Soviet Dissident' (*Всесвіт за колючим дротом – Спогади і роздуми дисидента*); 'Ukraine

Myroslav
Frankovych
Marynovych.

Foto Myroslav Marynovych in Kharkiv 15 mei 2023.
[https://en.wikipedia.org/wiki/Myroslav_Marynovych#/media/File:Marynovych_-_M.F._\(05-2013\)_3.JPG](https://en.wikipedia.org/wiki/Myroslav_Marynovych#/media/File:Marynovych_-_M.F._(05-2013)_3.JPG)

on the Margins of the Holy Scripture' (Україна на полі Святого Письма) en 'An Ecumenist Analyzes the History and Prospects of Religion in Ukraine'. Hij was coauteur van menig wetenschappelijke publicatie en drager van diverse onderscheidingen, waaronder de *Orde van de vrijheid* (Орден Свободи – 2008) en de *Orde voor moed* (Орден За мужність – 2006).

Het eigenlijke gesprek bestond in grote lijnen uit vijf blokken, telkens met een eigen invalshoek:

- Marynovych' activiteiten in de Oekraïense Helsinki Groep.
- De rol van dissidenten bij het ter ziele gaan van de Sovjetunie.
- De vorming van de Oekraïense democratie tot de oorlog.
- Het nabuurschap met Rusland.
- Een afsluitende boodschap (niet enkel) voor de aanwezigen.

Dat de Sovjetregering onder leiding van Leonid Brezhnev de *Helsinki Akkoorden* ondertekende en ook de 'mensenrechtenmand' aanvaardde, had volgens Marynovych o.m. te maken met het ontbreken (op dat ogenblik) van dissidentie in de USSR. De oprichting van de Oekraïense Helsinki Groep en de 12, door die groep aangenomen, memoranda m.b.t. inbreuken op mensenrechten in Oekraïne, brachten daarin verandering. Een en ander resulteerde in gerichte KGB-acties tegen de oprichters. De 27-jarige Marynovych verdween voor jaren achter tralies en aansluitend in (binnenlandse) ballingschap.

De activiteiten van de Helsinki Groepen droegen, volgens Marynovych, in niet geringe mate bij tot het uiteenvallen van de Sovjetunie. Met zijn glasnost- en perestrojka-beleid, dat focuste op transparantie en systeemhervormingen, gaf voormalig Sovjetleider Michail Gorbachev de mensen hoop. Maar het was zijn opvolger (Boris Yeltsin), die het systeem brak. Marynovych verwees ook naar Sovjetauteur en dissident Andrej Amalrik, naar wiens mening dissidenten moesten handelen als vrije mensen om op die manier bij te dragen tot een verbetering van de samenleving.

De drie grote maatschappelijke krachten (dissidenten; Donetsk-mijnwerkers en communistische elite), die in 1991 met uiteenlopende agenda's in Oekraïne onderweg waren, vonden elkaar in een nationale consensus, die de onafhankelijkheid bewerkstelligde. Uiteindelijk zou de (voormalige) communistische elite zich doorzetten en het land stabiliseren. In tegenstelling tot de situatie in 1917 was er niet meteen een alternatief. Een periode van ups en downs volgde. Daarbij zou o.m. blijken dat één persoon (in casu de president) de democratisering niet alleen kon realiseren. Doorslaggevend was dat het volk zich gaandeweg steeds meer betrokken voelde, waarbij ook de spirituele impact op de Oekraïense identiteit en het (on)rechtvaardigheidsgevoel een belangrijke rol speelden. Die betrokkenheid culmineerde in de verschillende Majdan-protestacties.

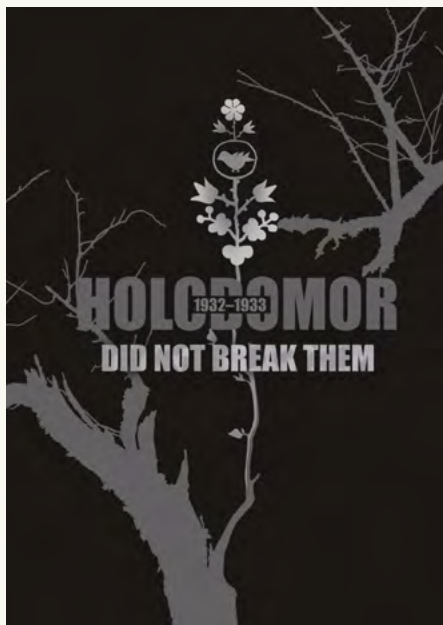
Wat de relatie met Rusland betreft, herinnert Marynovych zich nog de verheven debatten over een onafhankelijk Oekraïne, ingegeven door jeugdige naïviteit van jonge dissidenten. Hij verwees ook naar de historische banden en meer bepaald het vroegmiddeleeuwse Kyivse Rijk (*Київська Русь*). Een en ander dient ook gezien tegen de achtergrond van de ondergang van de Sovjetunie, die door president Poetin als de tragedie van de eeuw werd omschreven. Marynovych gebruikt het beeld van de appelboom, waarvan de vruchten niet (langer) zo maar in de Russische mand terechtkwamen. Ruslands imperialistische instelling zou gaandeweg de druk op Oekraïne verhogen en zich vertalen in escalerende acties gaande van inmenging in verkiezingen tot militaire interventies.

Afsluitend gewaagt Marynovych van de dreiging van een nieuwe wereldoorlog, waarschuwt voor een (zekere vorm van) pacifisme, die in het westen opgeld schijnt te maken. Marynovych betreurt de aarzelende houding van het Westen. Hij ziet geen heil in een gedeeltelijk compromis als mogelijke oplossing van de huidige crisis en geeft (ook het Westen) als raad mee, zich te ontdoen van de eigen angsten. ■

KOEN HAVERBEKE

De brochure 'Holodomor (1932-33) kon ons niet breken' uitgegeven door het Oekraïens Instituut voor Nationale herinnering is gratis verkrijgbaar in de Heilig Kerstkerk en kan je hier downloaden:

uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/holodomor-1932-1933-failed-to-break-us/download-the-brochure/holodomor-1932-1933-did-not-break-them

Holodomor

Sinds 1998 is elke vierde zaterdag van november per presidentieel decreet uitgeroepen tot Herdenkingsdag voor de slachtoffers van de Holodomor. Oekraïners branden die dag bij het vallen van de duisternis een kaars.

In de jaren 1932-33 was Oekraïne slachtoffer van een hongersnood, bewust door het Sovjetregime van Stalin georganiseerd. *Holodomor* betekent in het Oekraïens ‘doden door uithongering’. Om de snelle industrialisatie en de uitbouw van een sterk Sovjetleger te garanderen, achtte Stalin het noodzakelijk om elke opstand tegen het regime te onderdrukken. In Oekraïne bleef de wil naar onafhankelijkheid op cultureel en economisch gebied groot na het korte bestaan van de onafhankelijke Volksrepubliek Oekraïne (1917-21), ook na de installatie van de Oekraïense Socialistische Sovjetrepubliek.

De gedwongen collectivisatie van de landbouwgronden in de jaren 1928-29 had tot massale protesten geleid. Na de graaninzameling van 1931 bleven zowel de collectieve als de private boerderijen verwoest achter, wat tot de dood leidde van duizenden uitgehongerde Oekraïners. Toch werden er in 1932 vanuit de overheid bewust onrealistisch hoge graanquota opgelegd aan de huishoudens. Wie na het oogsten graankorrels van het veld durfde op te rapen, kon in 1933 gevangen genomen worden volgens een nieuwe wet ‘ter bescherming van socialistisch eigendom’, de ‘wet op de halmpjes’.

De opeising ging gepaard met groot repressief machtsvertoon. Het is moeilijk in te schatten hoeveel mensen er aan de gevolgen van deze hongersnood stierven. Het zou kunnen gaan om 4,5 miljoen mensen volgens onderzoek aan het Mychailo Ptoecha Instituut voor Demografie en Sociale Studies van de Oekraïense Nationale Academie voor Wetenschappen. Vooral kinderen werden slachtoffer. De overlevenden bleven getraumatiseerd achter. Pas in 1988 richtte het Wereldcongres van vrije Oekraïners een onderzoekscommissie op naar bewijsmateriaal van de Holodomor. Dit leidde ertoe dat

de Hongersnoodterreur nog op de valreep erkend werd door de Sovjetunie en er herdenkingsmonumenten in de regio Charkiv en Kyiv geplaatst werden.

Verder onderzoek naar de omstandigheden van deze genocide loopt nog steeds. ■

ERFGOEDCEL GENT

Foto Archief Gent, MA_SCMS_FO_07832.

**Het Meerhemkanaal werd gedempt in het begin van de 20ste eeuw.
Op de achtergrond de kerk van Heilig Kerst.**

De Muide – een poortwijk

Tina De Gendt gaf een lezing over de buurt van de Heilig Kerstkerk als poortwijk op 25 september 2025. Haar werk bevindt zich op het kruispunt van stadsgeschiedenis en migratiegeschiedenis (binnenlandse en internationale migratie). Wie woont er vandaag in de poortwijken en hoe zijn typische fenomenen ontstaan? Gent is hier een *pars pro toto*, want de evolutie zoals die van de poortwijken doet zich over gans de wereld voor.

Tina De Gendt onderzocht als *historian in residence* de ‘tegels’ (van de grote kaart van Gent in de lichtvloer van het STAM) die in de poortwijken liggen. Eén daarvan is de wijk van de Muidepoort. Deze wijk heeft vandaag nog de kenmerken van een poortwijk, zo wordt er bijzonder veel verhuisd bijvoorbeeld: 70% van het bewonersbestand verandert om de tien jaar. In de wijk zijn 172 nationaliteiten te vinden. Omdat die verschillende nationaliteiten in een aantal wijken zijn geconcentreerd, vinden we ze dicht bij elkaar en zijn de poortwijken zo divers. Doorheen de tijd zijn er in deze wijken opvallend veel verenigingen actief.

De kaart met het zicht op de stad uit 1534 is interessant omdat ze getekend werd vlak voor 1540, het jaar waarin Keizer Karel Gent strafte. De kaart toont Gent op haar hoogtepunt. De Sint-Baafsabdij staat er nog op met in de buurt de Antwerpse Poort (Dampoort) en de Dendermondse Poort (Spitaalpoort). Op dezelfde kaart zien we de Muidepoort of de Sassepoort aan het einde van de Sleepstraat en de Sint-Salvatorstraat, van waaruit de controle op het water geschiedde. Deze toegangsweg bleef lang minder belangrijk, het was een lange weg met slechts enkele huisjes. De Tolhuislaan en de Doornzelestraat bleven tot in de 18de eeuw niet bebouwd. Er waren wel kloosters die gebouwd werden tijdens de godsdiensttroebelen: het klooster van Doornzele bijvoorbeeld. De Heilig Kerstkerk werd gebouwd na de afbraak in 1540 van de kerk die naast de Sint-Baafsabdij stond.

Er stonden twee poorten: de Muidepoort op de grens met Meulestede en de poort in de Bevelandstraat. Voor 1860 was er nog een groot verschil tussen het gebied 'binnen de poorten' en het gebied 'buiten de poorten'. Vanaf 1860, na de afschaf van het octrooierecht in België, verloren de poorten hun functie als gevolg van de evolutie naar vrij verkeer van goederen en personen en de groei van het kapitalisme als wereldsysteem. Gent voerde vooral katoen in en om het transport vlot te laten verlopen, werden infrastructuurwerken uitgevoerd. De afbraak van de poorten hoorde daarbij.

De vorm van de stad veranderde hierdoor volledig. De stad breidde zich uit als een olievlek, de poortwijken werden eilanden in de stad. 80% van de fabrieken verhuisden naar de randgebieden, de arbeiders verhuisden mee. Een grote groep van mensen, zonder stemrecht, zonder recht op onderwijs, kwam in deze wijken terecht, vaak gevlucht van het platteland. Een gesegregeerde zone waarin vooral arbeiders leven, was vanaf dan een nieuw gegeven overal in Europa. Overal ontstonden er burgerwijken en arbeiderswijken. In de arbeiderswijken, met slechte leefomstandigheden, verenigden mensen zich rond stakingen en betogingen. Met de oprichting van coöperatieven en culturele verenigingen werd de basis voor de latere verzuijing gelegd. In de poortwijken vandaag zoeken mensen nog steeds naar rechten en kansen.

De Muidepoort en de Slijpstraat (nu Sleepstraat) vormden een van de oudste invalswegen in het noorden van het stadscentrum, de weg naar de Vier Ambachten en de Zeeschelde (nu Sleepstraat, Sint-Salvatorstraat, Voormuide, Meulestedesteenweg). Het gebied komt voornamelijk tot ontwikkeling na de aanleg van het kanaal Gent-Terneuzen, de verdere uitbreiding van de haven (Handelsdok) in de 19de eeuw. Hierdoor ontstonden er in de wijk op korte tijd talloze fabrieken (textielindustrie, metallurgie en havengebonden activiteiten). Waar de Muidepoort in 1855 nog steeds een dunbevolkte wijk was, vestigen zich na de afbraak van de poorten duizenden mensen in dat tussengebied, een 'migratiebassin' met beluiken en bewoonde zolders en kelders. De choleraepidemieën, met de zwaarste in 1866, hielden hier lelijk huis. Toen het besef kwam dat de ziektekiemen zich langs het water verspreidden, werden de wijken gesaneerd. De Tolhuislaan, aangelegd op het gedempte Meerhemkanaal, werd een drukke verkeersas.

Voor de aanleg van de Tolhuissluis in 1889 was een keerpunt voor de wijk. Aan de sluis moesten de schippers vaak dagenlang wachten om te kunnen doorvaren. Doordat de schippers er hun tijd passeerden, ontwikkelde zich een nieuwe economie, met een bloeiende winkelstraat en veel cafés. Door de ontwikkeling van het Kanaal Gent-Terneuzen en de dokken, werd de wijk stilaan volgebouwd. De Muide was in de periode 1900-10 het kruispunt,

waar binnenschippers, havenarbeiders en fabrieksarbeiders elkaar ontmoetten. Er werden armenscholen opgericht, de strijd rond arbeidshervormingen werd er gestreden. De Schipperskapel dateert uit deze periode. Pierke van de Muide (1922-44) speelt voor de kinderen van de beluiken.

Tijdens WOII werd de wijk zwaar beschoten. Een kleine voorsprong door de bevrijding die iets vroeger kwam hier en later in Nederland, zorgde voor een snelle heropbouw. De wet van de remmende voorsprong speelde de wijk parten: de infrastructuur was verouderd. Rotterdam, bijvoorbeeld, werd iets later heropgebouwd maar dan wel met moderne infrastructuur.

Aan de gouden tijd van het Neuzenplein als uitgangsbuurt kwam een einde door de aanleg van de Ringvaart (1950-69) omdat de schippers nu rond Gent konden varen. De Schippersbeurs naast de Heilig Kerstkerk verdween, wat een zware slag voor de lokale economie was en ook voor de kerk, die stilaan leegliep. Ook de scholen in de buurt zagen hun leerlingenaantallen kelderen.

Na WOII was er een tekort aan arbeidskrachten in heel België, vooral in de mijnen. De textielsector vroeg naar arbeiders, maar de overheid wou eerst de mijnen bemannen en vroeg de sector te wachten. De textielbazen gingen zelf mensen ronselen uit de stroom van mensen die toekwamen om in de mijnen te werken. Aan die eerste arbeidsmigranten werd gevraagd om familie over te brengen. Zo komt het dat zoveel mensen uit een enkel dorp komen, bijvoorbeeld uit Emirdag in Turkije. Dat heeft effect op de organisatie van de mensen. De broers Alci openden in 1974 het eerste Turks restaurant in de Sleepstraat, een oriëntatiepunt voor nieuwkomers.

Het Stedelijk Instituut voor Sociale Studie in de Bevelandstraat vormde in de jaren 1970 een broeinest voor allerlei protestgroepen. Mong Rosseel is een van de mensen die daar naar voren trad. Studenten en arbeidsmigranten gingen van dan af de wijk bepalen. De ontmoeting met linkse studenten en mensen in preciaire leefomstandigheden zorgde voor de ontwikkeling van een aantal ondersteunende organisaties: Wetswinkel, Woonfonds, WGC De Sleep en later ook de eerste integratiecentra: De Poort-Beraber, Buurtwerk.

Het integratiebeleid begon vorm te krijgen vanaf 1989. De migratiestroom evolueerde en de buurt groeide uit tot een superdiverse poortwijk. ■

ERFGOEDCEL GENT

Foto Peter Van Landker.

Een illustratief voorbeeld is het parochie-icoon van de Oekraïense kerk in Gent, geschilderd door de Lvivse kunstenaar Denys Tymchyshyn. Dit icoon staat centraal in de kerk op het troon vóór de iconostase en symboliseert de aanwezigheid van Johannes de Doper, patroonheilige van de parochie, in de kerk. Tymchyshyn's icoon gebruikt traditionele attributen van Johannes de Doper als 'voorloper' en 'Engel van de woestijn' (met uitgemergelde gelaatstrekken, wilde haren, een kameelvlies en mantel, vleugels), maar de iconografie is uitgesproken modern: aardse tinten op een zilveren achtergrond creëren een scherp contrast met de klassieke stijl. Johannes de Doper komt ook voor in een meer klassieke voorstelling op het rechtse paneel van de iconostase geschilderd door Volodymyr Sykuta.

Het roerend religieus erfgoed van de oude en de nieuwe gemeenschap

Met de komst van de Oekraïens Grieks-Katholieke Kerk en meer bepaald de Parochie ‘Geboorte van de Heilige Johannes de Doper’ verschenen ook de eerste, voor deze ritus geëigende, religieuze gewaden, evangeliën en gebedenboeken, liturgisch vaatwerk en iconen in de Heilig Kerstkerk. De snelle groei van die collectie maakte een passende inventarisatie noodzakelijk. In de zomer van 2024 startten erfgoedvrijwilligers van Erfgoedcel Gent met het gedetailleerd in kaart brengen van de intussen meer dan 100 artefacten. Misgewaden werden nauwkeurig opgemeten, iconen zorgvuldig gelezen en vaatwerk uitvoerig beschreven. Alle objecten werden ook gefotografeerd. Aan de hand van gestandaardiseerde formulieren werden alle gegevens opgeslagen in een erfgoeddatabase.

De collectie van deze nieuwe gemeenschap is bijzonder. Sommige voorwerpen werden zeer recent vervaardigd en aangekocht, meestal in Oekraïne. Dat maakt dat zij in het Vlaams erfgoedlandschap opvallend zijn. De gemeenschap is zich nog aan het vormen en het is duidelijk dat de parochie eerst en vooral onmiddellijke hulp en netwerk wil bieden aan de oorlogsvluchtelingen en dat het samen vieren van de religieuze feesten daarbij belangrijk is. Bij de inventarisatie werd expliciet gekozen om alles te registreren, ook voorwerpen die mogelijk slechts van tijdelijk belang zijn en op termijn vervangen zullen worden door duurzamere exemplaren. Van sommige iconen, bijvoorbeeld, is de materiële waarde eerder beperkt, maar het feit dat zij verzameld zijn om vandaag een rol te spelen, zorgt ervoor dat zij erfgoedwaarde hebben.

In de Byzantijnse liturgie spelen iconen een centrale rol: zij zijn niet slechts decoratie, maar gewijde beelden, vensters naar het heilige, middelen tot gebed en focuspunten voor de gelovigen. Iconen markeren de aanwezigheid van de heilige in de kerk en verbinden de liturgie met de eeuwenoude traditie van de Kerk. In het westen van Oekraïne, waar vele kerken hersteld of nieuw

opgericht worden, is een nieuwe iconografische stijl ontstaan die de klassieke canon respecteert, maar tegelijk moderne artistieke expressie integreert.

In het RE-ORGproject werkt de Kerkfabriek samen met Erfgoedcel Gent aan de goede bewaring en beheer van het erfgoed, *in situ*. De Heilig Kerstkerk herbergt ondertussen immers vier collecties: naast de nieuwe collectie is er de aloude collectie van de parochie Heilig Kerst die teruggaat tot de 16de eeuw, maar ook de collecties van de parochiekerken die werden afgestoten voor de eredienst: het erfgoed van Sint-Theresia van Avila en van Sint-Antonius Abt vond hier onderdak. In het kader van RE-ORG gingen vrijwilligers aan de slag om alle bestaande opbergruimtes en kasten zorgvuldig te reinigen en tegen schimmel en houtworm te behandelen. De depotruimtes worden onder de professionele leiding van Annemie Van Dyck zo efficiënt mogelijk ingericht. ■

KOEN HAVERBEKE EN ERFGOEDCEL GENT

Foto Archief Bedevaarten Bisdom Gent.

Ook de familie Bojko was aanwezig op de bedevaart naar Oostakker-Lourdes in 1949.

Getuigenis familie Bojko

Op 20 september brachten de zussen Nataalko en Catherine Bojko in de Heilig Kerstkerk het inspirerend diaspora-verhaal van hun familie, die intussen sinds drie generaties in ons land woont.

Na WOII kwam een kwart miljoen Oekraïners in zogenaamde *D(isplaced) P(ersons)*-kampen in Duitsland en Oostenrijk terecht. Sommigen waren uit hun vaderland weggehaald om onder dwang bij te dragen aan de Nazi-oorlogsmachine. Anderen waren gevlucht wegens de nieuwe politieke situatie in hun thuisland, waar het Sovjet-bewind de macht overgenomen had.

Door de snelle bevrijding had de industrie in België minder geleden dan in de buurlanden. Ook de Gutt-operatie (1944), die deel uitmaakte van een breed opgezet economisch saneringsplan, speelde een belangrijke rol. Genaamd naar toenmalig financiënminister, Camille Gutt, zou die operatie erin slagen het dreigende inflatiespook te bedwingen. Een snelle economische doorstart, ook wel *Belgisch mirakel* genoemd, werd mogelijk. Die (her)opbloei resulteerde in een grote nood aan arbeidskrachten, met als gevolg dat de Belgische regering haar blik ook op de DP-kampen richtte.

Uiteindelijk zouden zo'n 6000 Oekraïners inzonderheid in onze koolmijnen aan de slag kunnen. Hun komst bracht met zich, dat tal van nieuwe kerkgemeenschappen ontstonden en ook menig organisatie opgericht werd, die de Oekraïense tradities en cultuur in ere hielden. Naast de jeugdbeweging (SUM) en de studentenvereniging (NASUS), werden ook flink wat clubhuizen (*domivka's*) gesticht. Tal van initiatieven kregen vorm: zomerkampen, culturele bijeenkomsten, herdenkingen, dansavonden en ook een Oekraïense school. De (nieuwe) parochies organiseerden o.m. jaarlijkse bedevaarten naar Oostakker, Banneux en Lourdes.

Vader Iwan Bojko belandde via Polen en Duitsland in Roubaix. Moeder Anna kwam eerst in een DP-kamp in Duitsland terecht, aansluitend ging het richting Genk. In 1956 leerden zij elkaar kennen

n.a.v. het huwelijk van Anna's broer. Een jaar later traden zij zelf in het huwelijk. Hun vijf kinderen kregen een Oekraïense opvoeding, waarin niet alleen taal en cultuur, maar ook de Oekraïens Grieks-Katholieke Kerk een belangrijke plaats innam.

Vader Iwan was jarenlang verantwoordelijk voor het Oekraïens parochiehuis in Leuven, waar o.m. de hoofdzetel van de Apostolische Visitatuur van de Oekraïense Kerk gevestigd was. Iwan had er ook contacten met Oekraïense en Belgische studenten, die er op kot zaten en de ludieke naam '*Bojkot*' bedachten. In de door Iwan in Brussel georganiseerde Oekraïense school kregen ook de Bojko-kinderen op zaterdag les. Oekraïense vakantiekampen in Mackwiller (Fr) stonden in de zomer steevast op het programma.

Anna en Iwan vonden het ook erg belangrijk zich in Vlaanderen te integreren. Iwan sloot zich aan bij de Katholieke Werknemersbond en de Christelijke vakbond. Anna werd lid van de vrouwenbeweging KAV (nu Femma). De kinderen waren actief in de Chiro, eerst als lid, later in de leiding.

Ook de 2de generatie Bojkos heeft niet stilgezeten. De kinderen sloten zich aan bij de Oekraïense studentenvereniging NASUS, waar de kerstzang (*koljadi*) een van de hoogtepunten was. In 1979 besloten vijf jongemannen, daaronder een zoon en een schoonzoon van Iwan en Anna, het kwintet *Kozba* te vormen. De meisjes konden niet achterblijven en richtten in 1982 het ensemble *Volosjki* op. Gaandeweg traden beide kwintetten, onder begeleiding van de bandoera, samen op. Bij de viering van *1000 jaar christendom in de Oekraïne* (1988) werd de groep, die later de naam Yavir kreeg, uitgebreid met muzikanten uit Limburg en Frankrijk. Met het oog op dat millennium zou het grote *Millenniumkoor/Xop 1000-Ліття* ontstaan. Kyrylo Hajdamacha werd bereid gevonden het intussen 65 leden tellende koor te dirigeren. Optredens in België, Luxemburg, Duitsland en Frankrijk volgden. Het koor werd een succesverhaal, dat ook twee Oekraïense diasporageneraties wist te verenigen.

Intussen heeft de derde generatie overgenomen. Zo gaat o.m. elke zomer een SUM-kamp (*SUM: Oekraïense jeugdbeweging*) door op een domein in Francorchamps, waar ook de Oekraïense scouts hun gading vinden. De derde generatie spreekt nog steeds vlot Oekraïens, is zich zeer bewust van de eigen Oekraïense roots en maakt ook deel uit van de dynamische Oekraïense kerkgemeenschap.

Intussen heeft een nieuwe – door oorlogsleed gedreven – diaspora in die Oekraïense Grieks-Katholieke parochies een warm onthaal gevonden. Gevraagd naar advies voor die nieuwe diaspora-families beklemtonen de Bojkos het belang van passende integratie, gekoppeld aan het onderhouden van de Oekraïense taal en het in ere houden van de Oekraïense cultuur en tradities. ■

KOEN HAVERBEKE

De vele levens van Wolodymyr Popowycz

Ernstig en streng, in gedachten verzonken en misschien ook ietwat vermanend, zo kijkt de jonge Wolodymyr Popowycz ons vanop het projectiescherm aan bij de start van de presentatie over deze coryfee van de Oekraïense diaspora. De vele levens van hun grootvader worden op 27 september, in de Heilig Kerstkerk, toegelicht door Djurdja Raskovic en Sacha Popowycz, respectievelijk dochter van de dochter en zoon van de zoon van Wolodymyr Popowycz.

Gestart werd met een citaat uit de eerste alinea van zijn memoires, die – zo beide sprekers – meteen doet denken aan de aanvangsregels uit *‘Die Welt von Gestern’*, de postuum verschenen autobiografie van Stefan Zweig. De Oostenrijkse auteur benadrukt daarin, dat hij zichzelf in zijn memoires vooral niet op het voorplan wil plaatsen. Eenzelfde deemoed ontdekten zij in de memoires van *papi*, zoals beide kleinkinderen grootvader Popowycz affectievol benoemen.

Met hun presentatie streven de sprekers geenszins volledigheid na. Naar eigen zeggen willen ze eerder een ‘glimp’ brengen, samengesteld uit deels ook subjectief ingekleurde en met anekdotes verluchte fragmenten uit het leven van Popowycz, dat in 1922 in Vilshany (thans Polen) startte.

Omdat in de tentoonstelling al uitgebreid aandacht wordt besteed aan de jaren 1945-53 komt die episode in hun presentatie nog nauwelijks aan bod. In de betrokken periode gaat het meer bepaald om zijn tocht naar ons land via een vluchtelingenkamp in Duitsland, zijn studententijd in Leuven, zijn eerste jaren als arts in Gent en zijn engagement in het Oekraïense Hulpcomité, waarvan hij langere tijd voorzitter was.

Interessant is alleszins hun benadering, die Popowycz’ leven opsplijt in twee grote delen, waarbij het tweede (grofweg zo’n 80%) luidens de sprekers, eigenlijk een reactie is op wat in zijn eerste levensjaren gebeurd is. Met name een reactie op het verlies van naasten, inclusief de moord op zijn vader, die als *vid* (soort

Foto Markian Vroublevsky

De familie Popowycz gaf voor de tentoonstelling enkele werken van Oekraïense kunstenaars uit hun privécollectie in bruikleen.

De vluchtelingendossiers van het UNHCR worden bewaard in het Algemeen Rijksarchief in Brussel. UNHCR trad vanaf het prille begin in de voetsporen van de internationale organisaties die zich sinds 1945 hadden ingezet voor de opvang van de miljoenen Europese vluchtelingen die door de Tweede Wereldoorlog en het uitbreken van de Koude Oorlog uit hun thuisland waren verdreven. Van deze vluchtelingen bereikten enkele tienduizenden België. In deze meer dan 50.000 vluchtelingendossiers tref je de sporen aan van tienduizenden personen voor wie België een definitief gastland of een transitplaats was, alvorens naar de Verenigde Staten of Israël door te reizen. We treffen er de intensieve activiteit in aan van verschillende liefdadigheidsverenigingen die belast waren met de hulpverlening aan vluchtelingen, of het lobbyen van de werkgeversorganisaties die haast hadden om nuttige arbeidskrachten aan te werven. Tot slot geven deze archieven een beter inzicht in de immense uitdaging om al deze vluchtelingen in de Belgische samenleving te integreren.

Uit het vluchtelingendossier van Wolodymyr Popowycz, ARA Brussel.

burgemeester) in het dorpje actief was. Maar ook een reactie op het verlies van woonplaats, doordat zijn geboortedorp in de oorlogsjaren compleet vernietigd werd en tevens op het verlies van zijn land, als gevolg van het oprukkende Sovjetbewind. Evenzeer gaat het om een reactie op het verlies van de moedertaal als gevolg van polonisering en russificatie, maar ook door zijn emigratie.

De boekjes die hij naliet zijn een soort handleiding hoe we ons die jaren moeten herinneren. Tegelijk reflecteren zij de kracht, die hij als een soort stambewaarder ten toon spreidde door zijn inzet voor alles wat Oekraïens was: de taal, de cultuur, de kunst, de heemkunde, ...

Zijn memoires bestaan grofweg uit twee componenten: kunst-critiek inzonderheid m.b.t. de Oekraïense kunst en anderzijds autobiografisch materiaal of nog *spogadi* (herinneringen). De autobiografie is – op het eerste gezicht – een weergave van het leven van alle dag. Bij het herlezen valt meteen de *meerlaagsheid* op, met o.m. socio-antropologische reflecties over het dorp, waar hij geboren werd; over prominente Oekraïense persoonlijkheden (o.m. metropoliet Josyf Slipyj); maar ook over de Oekraïens Grieks-Katholieke Kerk in ons land. De herinneringen aan zijn moeder waren klaarblijkelijk de doorslaggevende drijfveer om zijn memoires te schrijven.

Popowycz ontpopt zich ook als een getalenteerd karikaturist. De spotprenten van zijn Leuvense hoogleraars hadden meteen een zekere renomme en werden opgenomen in *Recipe*, het toenmalige Leuvense geneeskundestudentenblad. Ook al heeft hij nooit een kunstopleiding genoten, bleek hij uitgesproken artistiek begaafd. Naar verluidt had de gymnasiumlerares Olena Kultsjitska, zelf kunstenaar met behoorlijk wat aanzien, grote invloed op hem. Naar eigen zeggen was hij gefascineerd door haar illustraties in de boeken die hij las. Hij zou ook nog een artikel aan haar wijden, dat in de VS gepubliceerd werd. Tekenend was een vaardigheid, die hij ook graag deelde met zijn kleinkinderen.

Met zijn eerste salarissen begint Popowycz al in de jaren 1950 kunst te verzamelen. Naast oude kaarten van Oekraïne verzamelde hij ook werken van Oekraïense kunstenaars, o.m. Sofia Levitska. In 1960 ontmoet hij Mykhailo Andriienko, een van de veelzijdigste Oekraïense kunstenaars van de 20ste eeuw. Het is de start van een hechte en levenslange vriendschap tot het overlijden van de kunstenaar in 1982. Popowycz heeft ook een van de eerste monografieën over Andriienko geschreven. Uiteindelijk zou hij een 150-tal artikels publiceren, gewijd aan Oekraïense kunstenaars, met wie hij vaak een persoonlijke band had.

In 1958 was Popowycz ook betrokken bij de Wereldtentoonstelling in Brussel en meer bepaald bij het paviljoen van het Vaticaan, dat luisterde naar de naam *Civitas Dei* (De stad Gods). De Oekraïners, toen een natie zonder land, konden enkel in het

ich.unesco.org/en/RL/pysanka-ukrainian-tradition-and-art-of-decorating-eggs-02134

De zussen Halaburda geven ook workshops pysanka, de Oekraïense traditie van het eieren beschilderen. Deze erfgoedpraktijk werd in 2024 opgenomen op de Unescolijst van immaterieel erfgoed.

Vaticaanse paviljoen onderdak vinden. Daar werd een kleine ruimte voorzien voor de Oekraïens Grieks-Katholieke Kerk. De *Zwijgende kerk*, zo werd ze daar genoemd, immers was zij in de Sovjetunie verboden. In die ruimte hing ook een grote foto van metropoliet Slipyj, die jarenlang in een Sovjetstrafkamp opgesloten zat en eerst in 1963, o.m. op aandrang van het Vaticaan, vrijkwam en naar Rome reisde. Hij zou er o.m. het Kunstmuseum van de Katholieke Universiteit in Rome oprichten. Popowycz hoopte directeur van dat museum te kunnen worden, maar die levensdroom ging helaas nooit in vervulling.

Op zijn verzoek, vastgelegd in een soort wilsverklaring, werd zijn archief overgemaakt aan het Nationaal Museum in Lviv. Het museum had het plan opgevat, op basis van dit materiaal, eind 2022 in Lviv een tentoonstelling met begeleidend symposium te organiseren. Vanwege de Russische invasie kon dat initiatief helaas niet doorgaan. Een deel van het archief bleef in Gent. Daarin ook een soort grafrede over zijn geboortedorp met verwijzing naar de moord op een 15-tal inwoners (daaronder zijn vader) tijdens een vergeldingsactie aan het einde van de Tweede Wereldoorlog. Popowycz zou over die moord op zijn vader nooit spreken; in zijn memoires wordt er enkel indirect naar verwezen.

Een man van weinig woorden en meester in het verbergen van zijn gevoelens, zo concludeerden de kleinkinderen het verhaal over hun grootvader. ■

KOEN HAVERBEKE

Foto Liesbeth van Grinsven

De familie Halaburda, een Oekraïense familie in de mijnwerkerswijk Zwartberg in Genk

Ivan Halaburda en zijn echtgenote Paraskevia Hryciw kwamen na WOII in 1947 naar België. Zij waren na de capitulatie terechtgekomen in een DP-kamp nabij München. Paraskevia was op haar 13de uit haar dorp Zavij, regio Ivano-Frankivsk weggevoerd door de Duitsers en verplicht tewerkgesteld. Ivan vluchtte uit zijn dorp Stare Brusno, heden Polen, naar Duitsland. Ivan en Paraskevia ontmoetten elkaar na de capitulatie in het kamp en huwden er.

De Belgische overheid rekruteerde in de DP-kampen werkvolk dat een contract wilde ondertekenen om als mijnwerker aan de slag te gaan en in ruil met een vluchtelingenstatuut in België kon wonen. Ivan Halaburda tekende en ging aan de slag in de steenkoolmijn van Zwartberg. Paraskevia reisde na in oktober 1947. Het koppel ging wonen in een overwegend Oekraïense buurt in Zwartberg-Noord. Paraskevia hielp op zaterdagen als vrijwilligster in de Oekraïense school. Het koppel kreeg vier dochters: Maria, Nadia, Olga en Odarka. Hoewel zij werden geboren in Genk, groeiden ze op als echte Oekraïners. Thuis mocht alleen Oekraïens gesproken worden. Het hele gezin zong in de Oekraïense koren die in de buurt werden opgericht. Moeder borduurde traditionele blouses op aanvraag. Vader maakte schaaltes en kruisen in beschilderd houtsnijwerk.

Het jaarlijkse beschilderen van paaseieren voor in de paasmandjes – *Pysanky* – was voor de familie een belangrijk moment. De hele familie zat er uren voor samen aan de keukentafel om met veel geduld en toewijding de eieren te beschilderen met de allermooiste Oekraïense motieven.

De kinderen Halaburda zaten bij de jeugdbeweging SUM – Spilka Ukraïns'koï Molodi (*Спілка української молоді*). Een jeugdbeweging die het Oekraïens nationalisme hoog in het vaandel draagt.

Volodymyr Popowycz was bij het gezin Halaburda goed bekend als voorzitter van het Hulpcomité voor Oekraïners in België. Een organisatie die de gemeenschappelijke belangen van de Oekraïners

Odarka, Olga en Nadia Halaburda tonen hun foto die zij in bruikleen gaven voor de tentoonstelling. Het is een foto van rond 1980. Zij dragen er traditioneel Oekraïense kledij. Hun moeder gaf hun de traditie van de vyshyvanka, het traditioneel borduurwerk door. Zij geven op hun beurt deze traditie door in workshops. Het houtsnijwerk van de kader is van de hand van hun vader.

Foto Liesbeth van Gimsven

in België verdedigde en via evenementen en samenkomsten de liefde voor Oekraïne en de strijdvaardigheid voor de onafhankelijkheid levendig hield.

Pas in de jaren 1990 werd een bezoek aan de geboortestreek van vader Halaburda mogelijk. De streek was na de Tweede Wereldoorlog Pools gebied geworden. De dochters hadden zich hun zo verheerlijkte 'Oekraïne' anders voorgesteld, meer als een soort museum dat traditionele huizen en leefgewoonten uit het verleden bewaart, zoals in Bokrijk. Maar de tijd had niet stilgestaan: de streek was gemoderniseerd en was ook overwegend Pools geworden qua taal en gebruiken.

Marichka, de oudste van de zussen, emigreerde in 1974 naar Australië waar ze als zangeres en presentatrice bij de Oekraïense radio werkte. Zij organiseerde er optredens en evenementen voor de Oekraïense gemeenschap in heel Australië. Jaarlijks bezocht ze haar familie, maar keerde pas na 45 jaar definitief terug naar Genk. De andere zussen bleven dichterbij huis en behielden allemaal hun interesse voor de Oekraïense cultuur. Ze houden de tradities van borduren en eieren beschilderen nog steeds in ere.

Van de zeer actieve gemeenschap die zich vormde vlak na WOII in Genk is er wel niet veel meer overgebleven. Nu is er sinds de Russische inval een grote nieuwe groep Oekraïners in de streek komen wonen, die ook naar de Oekraïense Grieks-Katholieke Kerk in Waterschei komt. De band van deze twee groepen met Oekraïne is logischerwijs verschillend. ■

ERFGOEDCEL GENT

youtube.com/playlist?list=PLpZb7GJQUlgTzhczlZqAaC_ocPoz3vMe

De getuigenissen opgenomen

En deel van dit project bestond eruit om interviews af te nemen van een aantal mensen uit de Oekraïense katholieke gemeenschap in Gent. De interviews zijn een uitstekende mondelinge bron om het verhaal van de gemeenschap van vandaag te vertellen. Het zijn getuigenissen uit de eerste hand van mensen die Oekraïne hebben verlaten en in Gent terecht kwamen. Zij spreken over waarom zij de beslissing namen en over hoe zij zich als Oekraïners in Gent hebben georganiseerd, over moeilijkheden bij het aanpassen aan een andere cultuur, over gastvrijheid en over solidariteit. Deze interviews werden vastgelegd op video. De filmpjes kunnen bekeken worden op YouTube. Ze werden getranscribeerd en professioneel vertaald. ■

ERFGOEDCEL GENT

Priester Ivan Danchevsi interviewt Tetyana Mysyura voor de Heilig Kerstkerk. Tetyana woonde een tijd in de Sleepstraat toen zij aankwam in Gent.

Foto Luc Van Vreckem.

Cultuur als teken van de Oekraïense identiteit: Het Banduristenkoor

Daverend, zo was ook deze keer het applaus, waarmee de tot de nok gevulde Heilig Kerstkerk het Banduristenkoor bedankte voor het uitermate geslaagde concert op 10 oktober 2025. Vader Ivan Danchevskyi, parochieadministrator van de Heilig Kerstkerk, zorgde voor een passende inleiding en een bevlogen slotwoord.

Het *Nationale Onderscheiden Bandura Ensemble van Oekraïne*, genaamd naar *Heorhij Maiboroda*, laureaat van de *Nationale Taras Sjevsjenko Prijs* was midden december 2024 al een eerste keer in Gent te gast, toen met een kerstbenefietconcert. N.a.v. dat bezoek was er ook een optreden in het NTG, waar (de voorloper van) dat koor 100 jaar eerder aantrad, met het zonder meer indrukwekkende en intussen wereldbekende kerstlied *Sjtsjedryk* (letterlijk genereus) van de Oekraïense componist Mykola Leontovytsj.

Oorspronkelijk een iconisch Oekraïens (nieuwjaars-)volkslied vertelt *Sjtsjedryk* het verhaal van een zwaluw, die een boerengezin bezoekt om de familie een vruchtbaar jaar toe te wensen. De koorbewerking door Mykola Leontovytsj vormde de rode draad doorheen de wereldtournee van het Nationale koor van Oekraïne in de jaren 20 van vorige eeuw. In 1936 herschreef Peter Joseph Wilhousky de tekst tot het wereldberoemde en onovertroffen kerstliedje *Carol of the Bells*.

Opgericht in 1918 door Vasyl Yemetz, zou het Nationale koor van Oekraïne tussen 1919 en 1924 een 600-tal concerten in 17 Europese landen geven. Toenmalig onderwijsminister van de jonge Oekraïense Volksrepubliek (UNR) en later metropoliet en primaat van de Oekraïense kerk in Canada, Ivan Ohienko, stuurde het ensemble op Europese tournee om het Oekraïens nationaal instrument meer kenbaarheid te geven. Een schoolvoorbeeld van culturele diplomatie, die tegelijkertijd de kans bood om Europawijd de jonge Oekraïense Volksrepubliek te promoten. Uiteindelijk zou

Foto Markian Vroublesky.

**Sferbeeld van
het concert van
het Nationaal
Banduristenkoor
op 10 oktober
2025.**

die tournee langer duren dan het bestaan van de UNR, die bij de stichting van de Oekraïense Socialistische Sovjet Republiek, in 1921, ter ziele ging.

De *bandura*, die zowat het midden houdt tussen een luit en een harp, is het Oekraïense volksinstrument bij uitstek. Het belichaamt als het ware de nationale ziel van de Oekraïners. Haar veerkrachtige veelzijdigheid weerspiegelt de tijdloze geest van het Oekraïense volk en diens enge band met het muzikale (volks)erfgoed. Al naargelang het type telt de moderne bandura tussen de 20 en 65 snaren, die met beide handen bespeeld kunnen worden. De origine van de bandura ligt bij de *kobza*, waarvan de geschiedenis teruggaat tot de 14de eeuw.

Lange tijd zouden blinde barden, *kobzars* genoemd, van dorp tot dorp trekken om er de traditionele *dumas* (letterlijk *gedachte/reflectie*) te brengen. Als instrument bij uitstek van orale overlevering, waren die *dumas* episch-lyrische ballades, vaak met heroïsche inhoud, die de dorpingen aan hun roemrijk, en vooral vrij, verleden moesten herinneren. De Oekraïense *kobzar-* en *lyrniktraditie* werd overigens in december 2024 opgenomen op de immateriële erfgoedlijst van de UNESCO.

Het Banduristen-optreden op 10 oktober was kleurrijk en zeer gevarieerd. De beide dirigenten Joerii Koeratsj, tevens algemeen en artistiek directeur van het koor, en Volodymyr Maroenytsj, muziekdirecteur van het ensemble, tekenden voor een foutloze uitvoering. De solisten Dmytro Hodenjoek, Taras Mazoer, Maksym Melnyk, Oleksandr Nikoelin, Oleksij Savtsjoek, Roesslan Sjvetsjenko, Ivan Stepanov, Petro Toertsjyn, Dmytro Tsarenko en Maksym Volovodenko zorgden ook nu weer voor onvergetelijke momenten. Bespeeld werden naast de *bandura*, ook de *hurdy-gurdy* (een soort draailier) en de *buhai* (te vergelijken met de foekpot), die overigens voor de nodige hilariteit zorgde.

Het programma startte met ‘*Drie raadgevingen*’ een passend eerbetoon aan en tegelijk een beklijvende herdenking van de vele civiele en militaire oorlogsslachtoffers o.m. in Boetsja, Irpin en Borodjanka. Dat het publiek dit nummer rechtstaand zou beluisteren, lag voor de hand. Het weemoedige *Toemany* (mist), over een moeder die wacht op haar zoon aan het front, en het ‘*Hey, door de steppen*’, over vrijwilligers die hun vaderland gaan verdedigen, sloten hierbij aan. Kozakken- en liefdesliederen zetten de toon voor een luchtigere noot, met als hoogtepunt een medley van populaire Oekraïense dans- en popmelodieën, die menigeen tot meezingen noopte. Afgesloten werd met de nationale hymnes van Oekraïne en van ons land. Oleksij Savtsjoek bracht het Belgische volkslied overigens in vloeiend Nederlands, hoewel hij geen Nederlands spreekt.

Uit een gesprek, in de marge van het optreden, tussen vader Danchevskyi en koorlid Oleksiy Hrytsyshyn kon begrepen worden dat de promotie van de Oekraïense cultuur onverminderd de belangrijkste missie van het koor is. De Banduristen beschouwen het als hun maatschappelijke en professionele plicht om daartoe bij te dragen. De meeste leden van het ensemble hebben een hogere muziekopleiding genoten, sommigen volgden de *Kobza-kunstacademie* in Stritivka, een dorpje zo’n 50km bezuiden Kyiv. Nieuwe leden worden zeer zorgvuldig geselecteerd. Heel bijzonder is dat 12 ensembleleden aan het front vechten. Soms valt hun verlof samen met de optredens. Uit groot respect voor hun frontinzet worden zij dan bij voorkeur voor de solonummers ingezet. Alle koorleden steunen hen maximaal, o.m. met giften en kijken ernaar uit hen – levend en wel – opnieuw en blijvend in het ensemble te kunnen opnemen.

Sinds de start van de grootschalige invasie heeft het koor al 14 tournees door Europa gemaakt en in totaal 19 landen bezocht. Onnodig te zeggen, dat bij elk optreden maximaal ingespeeld wordt op het publiek, dat soms exclusief Oekraïens is, soms louter uit lokale concertgangers bestaat. Rest ons reikhalzend uit te kijken naar het volgende Banduristen-optreden in Gent. ■

KOEN HAVERBEKE

Moustachefunk

Oekraïners dragen traditionele, ambachtelijke activiteiten en traditionele muziek hoog in het vaandel, maar ook bijzonder is de popmuziek die in de jaren 1970 en '80 de harten veroverde. Popliedjes in het Oekraïens waren razend populair. Zij vormden een artistieke vorm van verzet tegen de russificatie. De broers Dmytro en Nazariy Yaremchuk brengen nummers naar het voorbeeld van hun vader Nazariy Yaremchuk (1951-95). Op 22 november waren zij te gast in de Heilig Kerstkerk. Hun optreden kon op veel enthousiasme rekenen bij het publiek.

<https://youtu.be/T4W64NqIUsl?si=WBd-BQ3rczA68gPY>

Popmuziek in Oekraïne ontwikkelde zich, sinds het einde van de jaren 1960 met de opkomst van big-beat jeugdbands en vocal-instrumental ensembles (VIA), een poging van het sovjetregime om de jeugd weg te houden van de invloed van de westerse rock-'n-roll en popmuziek en het bijhorende gedachtengoed. In de jaren 1970 ontstonden een aantal folkgroepen, onder andere *Kobza*, met twee elektrische bandura's. Zij spelen instrumentale folk geïnspireerd door de cool jazz. In het westen van Oekraïne volgden groepen zoals Medikus en Smerichka, geïnspireerd door onder andere The Beatles. Songwriter Volodymyr Ivasiuk en de zangers Sofia Rotaru en Nazariy Yaremchuk waren belangrijk spelers in deze beweging. Het succes van de popliederen met Westerse invloed en in de Oekraïense taal was niet te onderdrukken. Het lied *Tsjervona Roeta* (Rode ruit) kreeg de jaarprijs voor het beste nummer van de Sovjetunie in 1971, het lied *Vodohraj* (Waterfontein) kreeg deze prijs het volgende jaar. De schrijver van deze liederen, de populaire Volodymyr Ivasiuk, overleed in mei 1979 onder verdachte omstandigheden in een bos in Lviv, 'zelfmoord' volgens de Sovjetautoriteiten. Precies zestig jaar na zijn geboorte krijgt Volodymyr Ivasiuk in 2009 als een van de eerste muzikanten in de Oekraïense geschiedenis de titel 'Held van Oekraïne'.

Foto Markian Vroublesky.

**Samenzang in de
tuin van de tuin
van de pastorij van
Heilig Kerst, zomer
2025.**

‘Moustachefunk’ is de titel van een documentaire over de ‘gouden periode’ van de Oekraïense popmuziek en werd uitgebracht in 2021. De naam verwijst naar de opvallend grote snorren van de muzikanten. De documentaire werd geschreven door Vitaliy ‘Bard’ Bardetsky, een Oekraïense muziekjournalist, concertpromotor en ex-manager van enkele Oekraïense popgroepen. Regisseur is Oleksandr Kovsh. ■

ERFGOEDCEL GENT

Roman Minin

In het kader van de tentoonstelling *100 jaar Oekraïners in Gent* werd in de nazomer ook uitgebreid aandacht besteed aan het werk van Roman Minin. Op Monumentendag (14 september) was de kunstenaar de hele dag in de Heilig Kerstkerk aanwezig en gaf hij uitgebreid toelichting bij zijn tentoongestelde werk. Het hoogtepunt was een presentatie door Minin, passend opgeluisterd met harpmuziek van de, in Duitsland geboren en thans in ons land residerende, zeer verdienstelijke harpiste Maria Palatine.

Roman Minin werd geboren in 1981 in Donetsk, een industriestad in het oosten van Oekraïne, toen nog onderdeel van de Sovjet-Unie. Hij groeide op in een eenvoudig mijnwerkersgezin en leerde uit eerste hand het harde bestaan kennen van de kompels, die vaak voor weinig geld zware arbeid moesten verrichten. Het verklaart ook waarom mijnwerkers, waarvoor hij tot vandaag veel respect heeft, een centrale plaats in zijn oeuvre innemen. Voor de kunstenaar zijn mijnwerkers uitgegroeid tot een symbool van de eertijdse industriële en maatschappelijke orde. Voor hem verpersoonlijken de mijnwerkers als het ware tegelijk labeur en berusting, maar ook tragiek en plichtsbewustzijn. Minin trekt hier ook een parallel tussen mijnwerkers enerzijds en het christendom anderzijds; de dagelijkse sleur van de mijnwerkers wordt zijns inziens ook gekenmerkt door een vorm van *heilige nederigheid*.

De artistiek zeer begaafde Minin zou al op 14-jarige leeftijd met surrealistisch werk doorbreken en meteen naam maken. Aansluitend trekt hij naar Kharkiv, de op een na grootste stad van Oekraïne, die als intellectuele hoofdstad van het land bekend staat. In de prestigieuze Kunstacademie van Kharkiv (KSADA) kan hij college lopen bij en praktische ervaring opdoen van eminente professoren. Hij behaalt er een master in de monumentale kunsten. Tijdens zijn studentenjaren was hij ook nauw betrokken bij de organisatie van het eerste *street art* festival in Kharkiv. Eerste solotentoonstellingen volgden snel. Minin is een uitermate veelzijdige en productieve

Zeer typisch voor Minins stijl zijn ook de vele kleuren, die hij uitvoerig en genereus inzet. Hierop aangesproken verwijst de kunstenaar naar (de volksaard van) oostelijk Oekraïne, die hem als het ware met de moedermelk werd meegegeven en die hij (zeker in deze onzekere tijden) nadrukkelijk in perspectief wil plaatsen. 'Primitieve' of liever 'naïeve' kunst, die de ziel van zijn volk passend in kaart brengt, zo duidt hij die aanpak. Een stijlvorm, die hij meteen in verband brengt met 'ritmes', die in zijn oeuvre verwerkt worden en die de kunstenaar als een soort sacrale, industriële muziek en poëzie met zijn publiek wil delen.

kunstenaar, zijn oeuvre omvat gedichten, schilderijen, sculpturen, glas-in-loodwerken, foto's, digitale installaties, muurschilderingen, wandtapijten en monumentale kunstwerken.

Van 2008 tot 2022 woont en werkt Minin in Kharkiv. In 2015 plaatst *Forbes Ukraine* hem bovenaan de lijst van de veelbelovendste kunstenaars in de Oekraïne. De, door hem en met steun van kunstverzamelaars in Kharkiv opgerichte, MININ ART HUB biedt jongeren de kans kennis te maken met diverse moderne kunsttrends en digitale creativiteitstools. Op het hoogtepunt van zijn carrière beschikt hij in Kharkiv over niet minder dan drie studio's.

Zijn werken werden intussen tentoongesteld in o.m. Polen, Noorwegen, Frankrijk, Italië, Duitsland, de VS, GB, Japan, China en – in 2019 – ook in ons land. Dat een representatieve selectie van zijn oeuvre tijdelijk deel kon uitmaken van de tentoonstelling *100 jaar Oekraïners in Gent* is een prestatie van formaat, waarop de organisatoren en in casu Erfgoedcel Gent en de Parochie van de 'Geboorte van de Heilige Johannes de Doper' bepaald fier mogen zijn. Minin liet bij de aanvang van zijn presentatie geen twijfel bestaan over zijn diepe waardering voor deze hem geboden kans.

De opmars van het Russische leger dwingt de kunstenaar in 2022 zijn geliefde stad te verlaten. Uiteindelijk komt hij als vluchteling in Charleroi terecht. Het industriële karakter van de stad en de (vergane glorie van de) zware industrie en de mijnbouw herinneren hem aan zijn vaderland. Hij voelt zich nauw met stad en streek verbonden en gewaagt van een tweede vaderland. Het multiculturalisme dat ons land typeert, heeft hem bijzonder getroffen. Nadrukkelijk vermeldt Minin het warme onthaal dat hem bij zijn aankomst in Charleroi te beurt viel en vermeldt in die context heel in het bijzonder Bernard Tirtiaux, de eveneens veelzijdige kunstenaar en o.m. glazenier, met wie hij vandaag nauw samenwerkt.

Minins stijl is heel bijzonder en niet in enkele woorden te vatten. Zelf verwijst hij naar zijn opleiding, die hem in contact bracht met de Sovjet-, monumentale en, tot op zekere hoogte, ook propagandakunst. Kunstuitingen, die hij – naar eigen zeggen – verbindt met elementen uit de Byzantijnse en orthodoxe stijl. De kunstenaar legt hier ook nadrukkelijk het verband naar de vele symbolen, die rijkelijk in zijn werken aan bod komen. Codes noemt hij ze zelf en beklemtoont tegelijkertijd het bijzondere belang van een eenvoudige en transparante boodschap, die overal ter wereld begrepen kan worden.

Minin laat ons enigszins in het ongewisse. Of hij ons – op meesterlijke wijze – duidelijk wil maken dat zijn boodschap eigenlijk lang niet zo eenvoudig, maar eerder *meerlagig* is? Kortom een kunstenaar die ons zelf als het ware als *artistieke mijnwerker*

[mininpro.art/
about-artist/](http://mininpro.art/about-artist/)

mariapalatine.com

tegemoet treedt en ons uitnodigt om zijn boodschap/zijn waarheid op te delven? *Datamining* zo omschreef hij het zelf op Monumentendag in de marge van een door hem geanimeerde rondleiding.

Bijzondere aandacht vergt het concept van de zogenaamde ‘*augmented reality*’, waarop Minin nadrukkelijk inzet. Een combinatie van digitale boodschappen geprojecteerd op werken uit de reële wereld. Sinds 1999 experimenteert Minin met dit concept, overigens een van de allereerste kunstenaars in Oekraïne om dit pad te betreden. Het is een kunstvorm en tegelijk een creatief pad, dat hem ook op weg helpt een internationaal mijnbouwsymbool te creëren.

Reikhalzend kijken we uit naar nieuw werk van deze begenadigde kunstenaar, die ook naarstig sleutelt aan zijn ‘*trans-monumentale stijl*’. Op de valreep gaf hij nog mee dat hij dolgraag in een (lege) kerk zou willen werken. ■

KOEN HAVERBEKE

Foto Peter Van Lancker.

Oekraïne door de eeuwen heen in zeven symbolische vrouwenfiguren

Zeven grote schilderijen: een project van Volodymyr Koziuk, n.a.v. de Oekraïense Onafhankelijkheidsdag op 22 augustus 2023. Symbolische vrouwenfiguren vertellen de geschiedenis van verschillende Oekraïense streken: de oude wortels van Kyiv en Chernihiv, de kracht van Galicië, de multiculturele lappendeken van Transkarpatië, de diepe tradities van Slobozhanshchyna en de heldhaftige geest van het zuiden en de Zwarte Zeekust. Elk beeld verenigt schoonheid, pijn, kracht en geschiedenis. Het zijn niet enkel portretten – het zijn visuele legendes. Vrouwen die het pad van Oekraïne voorstellen doorheen millennia van strijd, creatie en spirituele weerbaarheid. Ze tonen geen angst, enkel de vastberadenheid om te leven, te creëren en te verdedigen. Zij weerspiegelen de ziel van een natie die de wereld verrast met haar onverschrokken wil om te bestaan.

Kunst heeft een unieke kracht, zij spreekt een taal die begrepen wordt zonder vertaling. Niet met slogans of statistieken, maar door kleur, symbolen en beelden. Deze tentoonstelling is niet enkel een verzameling van schilderijen. Ze is een culturele code van Oekraïne, verborgen in een glans, een gebaar, een penseelstreek. Ze is een visuele kroniek van een volk dat eeuwen van strijd te verduren kreeg, zijn waardigheid kon bewaren, en nu eens temeer zichzelf en Europa moet verdedigen.

Oekraïne door de eeuwen heen is de stem van een vrouw die herinneringen van generaties in zich mee draagt. Het is een verhaal dat verteld wordt met borduurwerk, juwelen, de schaduw van de ruïne van een tempel en de drietand van op een muntstuk. Het is een tentoonstelling over kracht: stil, diep en ontembaar. ■

Vrij naar Mariia Mezentseva-Fedorenko, hoofd van de Oekraïense delegatie bij het Europese Parlement, en Oksana Starak-Povyakel, Directeur van het Folkloremuseum van Oekraïne.

PETER VAN LANCKER

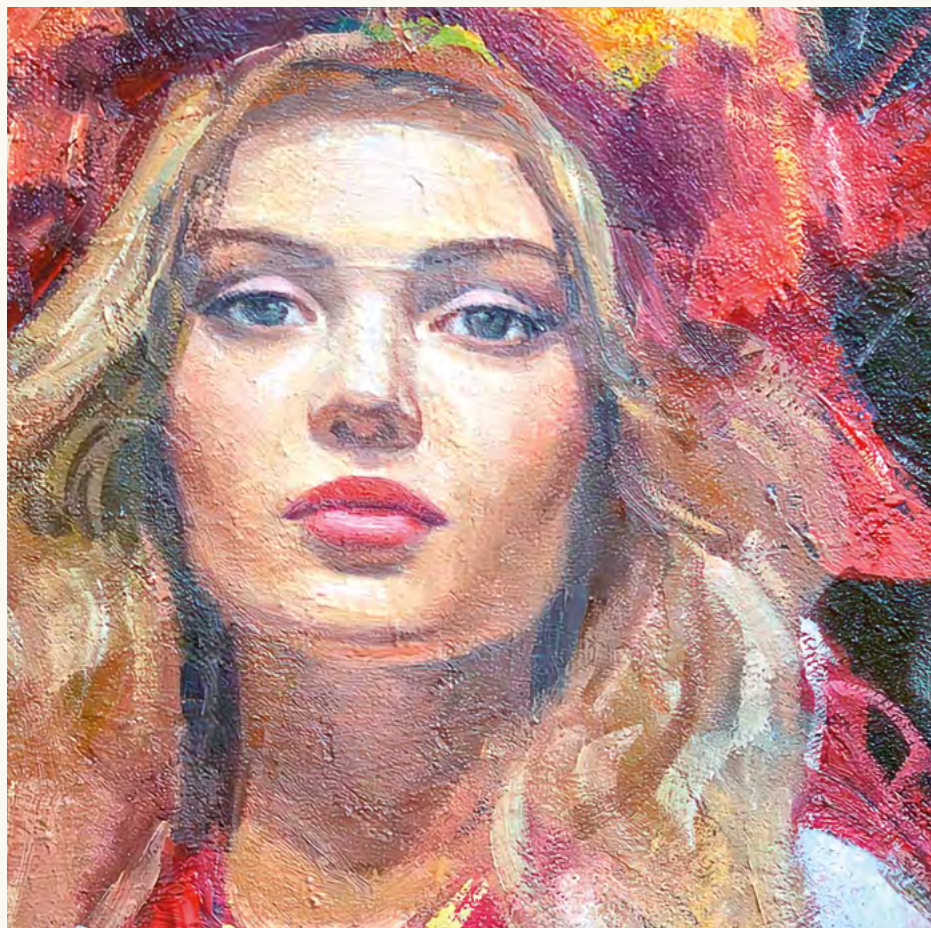

Foto Peter Van Lancker

Volodymyr Koziuk, Vrouwenfiguur, detail.

Coverbeeld:

Een Oekraïense vrouw in traditionele klederdracht / vyshyvanka / voor het rectoraat van de Basiliek van Oostakker-Lourdes. Op zondag 28 augustus 1949, vond een Oekraïense bedevaart plaats in Oostakker-Lourdes op het hoogfeest van de Ontslaping van de Moeder Gods met meer dan 2000 Oekraïners uit heel België. De Goddelijke Liturgie werd voorgegaan door mgr. Ivan Buchko, apostolische visitator voor de Grieks-Katholieke Oekraïners in West-Europa (= hoofd van de Oekraïense katholieke kerk in ballingschap).

De OGG-kerk werd van 1946 tot 1989 verboden door het sovjetbewind. Alle bisschoppen en duizenden priesters, religieuzen en gelovigen werden gedeporteerd en vermoord. Er waren eind jaren 1940 veel Oekraïense DP-ontheemden in België die toen in koolmijnen en staalindustrie moesten werken (La Louvière, Charleroi, Mons, Luik, Genk). De nationale bedevaart van de Oekraïners in Oostakker van 1949 was een van de eerste grote samenkomsten van Oekraïners uit de diaspora in België kort na WOII.

Van deze samenkomst wordt een fotoalbum bewaard in het archief van het bedevaartsoord van Oostakker-Lourdes. Op de foto's, zien we veel toeschouwers die vyshyvanka's (traditionele, geborduurde klederdracht), vaandels en emblemen van Oekraïense jeugdbewegingen dragen. Naast de Goddelijke Liturgie (eucharistie in de Byzantijnse ritus) waren er ook traditionele Oekraïense dans en muziek.

De Gentse Oekraïense parochie heeft deze bedevaart naar Oostakker-Lourdes (elk jaar in september) nieuw leven ingeroepen.

Foto Archief Bedevaarten Bisdom Gent

Zonder de steun en de gastvrijheid van de Oekraïense gemeenschap, van Aurélien Léchère, voorzitter van de kerkfabriek van Sint-Salvator, en van pastoor Ivan Danchevskyi was dit project niet mogelijk geweest. Met speciale dank aan de inzet van Koen Haverbeke, Taisiia Nakonechna en Peter Van Lancker.
15 mei 2026.

In het project '100 jaar Oekraïners in Gent' gingen de kerkfabriek Sint-Salvator (Heilig Kerst) en Erfgoedcel Gent in samenwerking met de katholieke Oekraïense gemeenschap aan de slag met de sporen van het verhaal van de Oekraïense Grieks-Katholieke parochie in Gent en in België.

Het is een begin van de zoektocht naar de oorsprong van de Oekraïense aanwezigheid in Gent over een tijdsspanne van 100 jaar.

Verskillende aspecten werden belicht zoals het belang van ambacht, kunst en cultuur, maar ook godsdienst en mensenrechten kwamen aan bod.

In de Heilig Kerstkerk (Sint-Salvator) liep van 23 mei 2025 tot 4 januari 2026 een tentoonstelling die op ruime publieke belangstelling kon rekenen. Een aantal thema's werden in een rijk gevuld najaarsprogramma extra belicht.

In dit boekje vind je de weerslag daarvan.

STAM

gent:

Vlaanderen
VERBODING NIKEL

